

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-н Вяра Тодорова Гюрова

на дисертационен труд на тема:

„Управленски въздействия на директора за създаване на положителен училищен климат: проучване на случая на малко училище”

Докторант: Мелпо Неарху Тукидидо

Научен ръководител: доц.д-р Ваня Божилова

1. Данни за докторанта

Мелпо Неарху Тукидидо е родена в Кипър (гр. Цада - Пафос), Завършва бакалавърска степен по начално образование и двегодишна специализация за преподаване на природни науки в родината си. А през 2006 г. завършва магистърска степен по “Arts in Education (Educational management)” в университета на Бат (Англия). Работила е като начален учител и директор на училище в Кипър. Подготовката и педагогическият ѝ опит са предпоставка за успешното разработване на дисертационния ѝ труд.

2. Актуалност на дисертационния труд

Положителният микроклимат в училище е фактор за ефективен труд на учителите и за ефективност на училището като цяло. Често директорът е източник на напрежение или на ентузиазъм, в резултат от прилагания от него стил на ръководство на колектива. Но сравнително малко са научните изследвания на тази тема. Това прави дисертационният труд актуален.

3. Адекватност на методиката

Използваната методика допринася за реализирането на целта и задачите на дисертационния труд.

4. Характеристика на дисертационния труд

Трудът е разработен в 9 части – Увод, пет глави, Заключение, Използвана литература, Приложения, в общ обем 324 страници. В съдържателно отношение трудът се отличава със следните **достоинства**:

- Логична структура.
- Добра обосновка в увода на спецификата на училищния климат и ролята на директора за изграждането на положителен микроклимат.
- Коректно формулиран научен апарат (обект, предмет, цел, задачи, изследователски въпроси, методиката), както и работни понятия (за лидерство и училищен климат).
- Добър анализ на силно централизираната образователна система на Кипър в първа глава, с цел „да се разбере ситуацията, в която работят директорите на училища и учителите”, което е контекста на дисертационното изследване.
- Коректно изяснена специфика на лидерството и „класическите” лидерски стилове (авторитарен, демократичен, либерален), както и на лидерската функция на директора, въз основа на различни гледни точки и теории.
- Многогранна концептуализация на училищния климат като същностна характеристика на образователната среда (пар. 2.2. на втора глава). Авторът представя историята и актуални изследвания и схващания по този въпрос, очертава характеристиките на различни видовете училищен климат, представя теоретични модели, описва инструменти и методики за измерване на училищния климат, обобщава значението и влиянието му върху успеха на учители и ученици.
- Аргументацията на ролята на директора за изграждане на положителен училищен климат, в контекста на теориите за ефективността на училището и с акцент върху уменията, които са му необходими, за да се справи с това предизвикателство. Прави се връзка с изследваните от автора

на дисертационния труд умения на директора, които са обект на индивидуален анализ в подпараграфите на пар. 2.4. – това са умения за: включване на колектива във вземането на решения; на учителите, родителите и учениците в определянето на визията на училището и в различни училищни дейности; установяване на професионални работни отношения и активна комуникация между директора и членовете на училищната общност; за проява на емпатия към учениците; за създаването на безопасна училищна среда.

- Като цяло, доброто съчетание на теоретичния анализ с частите случаи (представянето на примери за добри практики по разглежданите аспекти на темата).

- Дедуктивният подход, който е в основата на авторския „Модел за създаване на положителен училищен климат, с включването на всички заинтересовани страни” (трета глава) – от теортичната обосновка за положителен микроклимат изобщо към конкретния модел, онагледен от фиг. 2, с. 122. Анализирана е поотделно ролята и участието на всички основни участници в училищния живот – ученици, родители, учители - в процеса на изграждане на училищния климат (без помощния персонал, който впрочем също може да помогне за изграждането или разрушаването на позитивния микроклимат). Очертани са параметрите на взаимодействието (функциите и ролите) на директора и училищното ръководство с всяка една от групите – страни в процеса.

- Емпиричната проверка на ефективността на авторския модел в малко селско училище (частен случай), реализирана чрез методите: полуструктурирано интервю лице в лице (с директора на училището, учители и родители) и фокус-група с ученици, наблюдение на дейността на директора и на отделни събития в училището (седмични учителски срещи, взаимодействието на учителите с учениците в часовете, открит урок на учител, срещи на директора с родители и учители, поведението на

учителите в междучасията) в продължение на 2 учебни седмици и документиране на впечатленията на наблюдателя (Приложение 5). . Интервюирани са 39 души. Наблюденията са проведени през учебно време в рамките на един месец. Авторът използва стратегии за осигуряване на достоверност, валидност и надеждност на резултатите.

- Анализът и интерпретацията на резултатите от емпиричното изследване чрез подхода на триангулиране на данни от интервютата, наблюденията и документирането, според изведени от автора 7 критерия, които съответстват на характеристиките на положителен училищен климат. SWOT анализът на ефектите от прилагането на модела в училището. Онагледяване на резултатите чрез таблици, диаграми, снимки. Привеждане на конкретни примери-отговори на интервюираните лица по отделните критерии.

- Описаните стратегии на директора за професионално развитие на учителите, като резултат от прилагането на авторския модел в училище (директорът като личен пример; мониторинг и наставничество; взаимно учене между колеги чрез екипно преподаване и сътрудничество между учителите), които биха могли да се използват и от други директори.

- Обобщените изводи във финалната част („Заключение”) на дисертационния труд и предложенията за по-нататъшни изследвания по тематиката (с. 228)

- Сериозната информационна база за подготовката на дисертационния труд - справката за използваната литература включва 357 заглавия на английски език.

- Приложенията към дисертационния труд – общо 16 (въпросници и протоколи от интервютата и наблюдения, снимки, училищни правила и др.).

Всички изброени достойнства на труда ми дават основание да формулирам конкретни научни приноси.

5. Научни приноси

1. За теорията приносен характер има изясняването на концепцията за училищния климат като цяло (същност, елементи, фактори, които го определят), влиянието на позитивния климат върху училищния живот и учебните постижения на учениците.

2. Теоретичният анализ и аргументирането на ключовата роля на директора за създаване на позитивен микроклимат в училище.

3. Авторският „Модел за създаване на положителен училищен климат, с включването на всички заинтересовани страни”. Конкретното описание на ролята, функциите и формите на участие на всяка една от групите (страни в процеса), в т.ч. на ролята и функциите на директора и ръководството на училището във взаимодействието с тях прави моделът лесен за адаптиране и прилагане в различни училища, в т.ч. и в българските.

Към дисертационният труд могат да се отправят някои бележки, препоръки и въпроси.

6. Бележки и препоръки

1. Въпреки, че изследването е качествено, три от четирите изследователски въпроси (с.13) и фактът, че се проверява на практика разработения от автора модел чрез емпирично изследване дават основание за формулиране на хипотеза (или на хипотези). Например (варианти): Хипотеза 1) Директорът е основният, определящият фактор за съществуващия училищен климат. Хипотеза 2) Съществува пряка зависимост между положителния микроклимат, въздействието на директора и професионалното поведение на учителите (или и ефективността на училището). На практика „признанието” за доказването на тези две неформулирани хипотези се съдържа в изводите („заклученията”), формулирани в раздел „Заклучение”.

2. На практика в пар. 5.6. няма изводи от изследването, а само обобщени и сравнени резултати. Изводите всъщност са „заклученията”, формулирани в раздел „Заклучение”.

3. Добре би било някои термини да се прецизират в контекста на използваните в България. Например, „класовете с ученици от различен випуск” (с. 25) са „смесени класове”, „районните училища” (с. 24) са „средищни училища”. В контекста, в който са използвани в текста, термините „програми” и „професионално ориентирани програми” в университетите (с. 27) всъщност са учебни планове, а „националната учебна програма” (с.32) е „национален учебен план”. Учителите не могат да получат „обучение” чрез семинари и конференции (с.34).

Въпроси:

1. Колко часа всъщност имат учениците в началното училище в Кипър следобед и с каква продължителност е един учебен час? Според описаното на с. 25, те имат 4 до 6 „допълнителни часа в следобедните часове” (до 16 ч.). Но веднага след това, според представено описание, те имат следобед три вида дейности със заетост $4+4+8=16$ часа.

2. Моля докторанта да обясни малко по-подробно целта и спецификата на учебния предмет „Консолидиране” в началното училище (с. 33).

3. Колко групови интервюта във фокус-групи са проведени в рамките на емпиричното изследване: според твърдението на с. 151 – една, но според твърдението в началото на пар. 432 (с. 147) – повече?

7. Авторство на дисертационния труд и приносите

В края на дисертационния труд е приложена „Декларация за оригиналност”, според която дисертацията е оригинален „авторски труд, написан и изготвен самостоятелно”, а библиографското цитиране е „коректно”.

8. Преценка на публикациите:

По тематиката на дисертационния труд Мелпо Тукитиду е представила 3 публикации: 1 - в сп. „Педагогика”, 1 - в сп. „Стратегии на образователната и научната политика” и 1 – в годишник.

9. Авторефератът

Авторефератът отговаря на изискванията за такъв вид научно съчинение и отразява коректно основните акценти в дисертационния труд и неговите научни приноси.

10. Заключение

Дисертационният труд е разработен компетентно. Целта и задачите са изпълнени. Бележките и препоръките не намаляват стойността на труда като цяло. Предвид безспорните достойнства на дисертационния труд, предлагам да се даде образователно-научната степен „доктор” на Мелпо Неарху Тукидидо

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. дпн. Вяра Т. Гюрова)

27.03. 2017